

REVEIL-SERIE

GA NIET IN HET GERICHT
MET MIJ

BERNARDUS SMIJTEGELT

No. 572

FEBRUARI 2021

BERNARDUS SMIJTEGELT

Bernardus Smijtegelt is een van de bekendste predikanten uit de tijd van de Nadere Reformatie. Hij werd geboren op 20 augustus 1665 te Goes, als zoon van Marinus Smijtegelt (boekverkoper) en Anna Lambregtse. De familie was afkomstig van Tholen.

Smijtegelt studeerde theologie in Utrecht. Zijn medestudenten achtten hem hoog vanwege zijn godsvrucht en heel zijn houding. Hij had er veel contact met de hoogleraar Melchior Leydekker. In 1686 verdedigde hij bij hem een aantal stellingen over Augustinus en diens werk “Over de eenheid der kerk”. Hij droeg deze op aan zijn vader, en aan zijn oom Petrus Smijtegelt, predikant te Middelburg.

Hij was op en top een Zeeuw: zijn studiejaren in Utrecht waren de enige die hij doorbracht buiten Zeeland. Smijtegelt bleef ongehuwd.

In 1689 werd hij bevestigd tot predikant te Borssele. Van daar vertrok hij in 1692 naar zijn geboortestad Goes. Kort na zijn komst daar gaf hij blijk van wijsheid en pastoraal inzicht bij een

hevige twist rondom de benoeming van een paar rentmeesters.

In 1695 nam hij de herdersstaf op in de gemeente van Middelburg. Hij verwierf zich daar in de loop der jaren grote invloed en aanzien als trouwe pastor en bovenal prediker. Smijtegelt was een populaire predikant die gewoon was voor de vuist weg het woord te voeren. “Zijn stem was zeer fors, ‘als een klok die het kerkgebouw tot in de hoeken vervulde’. In zijn jongere jaren sprak hij met ‘een lijmerige preektoon’. Maar later liet hij dat varen - hij had zulke hulpmiddelen om zijn bevindelijkheid te bewijzen volstrekt niet nodig - en sprak hij eenvoudig en natuurlijk”¹. Hij had een levendige stijl. Zelf heeft hij geen van zijn preken volledig opgetekend. Sommigen hebben geprobeerd ze op te nemen, van wie Maria Boter de bekendste is. Hij was zeer geliefd. Algemeen betitelde men hem als vader Smijtegelt, of ‘de oude van het Singel’. Als boeteprediker verstond hij het zich te richten tot alle lagen der samenleving. Kwaden

1 Zie dr. M.J.A. de Vrijer, Ds. Bernardus Smijtegelt en zijn “Gekrookte Riet”, pg. 127.

van allerlei aard werden door hem aan de orde gesteld. Niemand, hoog of laag, werd door hem gespaard. Dus viel hem ook smaad ten deel. Verder was zijn prediking een doorgaande oproep tot het beoefenen van persoonlijke godsvrucht. In eigen persoon stelde hij een voorbeeld van zuivere wandel, in ootmoed en eenvoud, ook in geloof.

Sinds 1729 leed hij aan erge, lichamelijke pijnen en was hij meer dan eens ziek. In 1735 werd hem eervol emeritaat verleend. Op 6 mei 1739 ontsliep hij.

Veel preken van Smijtegelt worden thans nog opnieuw uitgegeven en met veel zegen gelezen. Bijzonder is dat hij 145 preken heeft gehouden over Mattheüs 12:20-21. Ze werden in twee delen uitgegeven onder de titel “Het gekrookte riet” (’s-Gravenhage en Middelburg 1744).

Bron: Biografisch Lexicon voor de geschiedenis van het Nederlandse Protestantisme, deel 3, blz. 337-340.

De hiernavolgende preek is herschreven in de taal en stijl van het hedendaagse Nederlands.

Ze is afkomstig uit het boek “Een woord op zyn tyd”, ofte Twee-en-veertig predicatiën, naar Tydsomstandigheden geschikt, en behelzende trouwhertige Vermaningen en opwekkende Bestieringen om zich onder Godts slaande hand te verootmoedigen en tot Hem in Christus te bekeeren: By gelegenheit van eene groote Droogte, en Sterfte onder Beesten en Menschen, gelyk ook in andere gevallen en ontmoetingen: Waar by komt het zalig uiteinde der Vroomen en het rampzalig uiteinde der Godtloozen, vertoont in de Historie van Lazarus en den Ryken man: gedaan door den zaligen heer Bernardus Smytegelt, in zyn leven getrouw Bedienaar des Euangeliums te Middelburg.

Het is de 14e preek (blz. 182-196), uit de tweede druk van het eerste deel. De bundel is uitgegeven in 's-Gravenhage bij Ottho en Pieter van Thol en in Middelburg bij A.L. en M.H. Callenfels in 1761.

Ook de eerdere preken over deze gelijkenis verschenen hertaald in de Reveil-serie: over vers 19 in nr. 558 (10-2019), over vers 20-21 in nr. 431 (01-2007), over vers 22 in nr. 423 (04-2006), over vers 23 in nr. 562 (02-2020).

GA NIET IN HET GERICHT MET MIJ

door

BERNARDUS SMIJTEGELT

‘En hij riep en zeide: Vader Abraham, ontferm u mijner, en zend Lazarus, dat hij het uiterste van zijn vinger in het water dope, en mijn tong verkoele; want ik lijd smarten in deze vlam.’

Lukas 16:24

Wij lezen dat de goddeloze tegen God zegt: ‘Wijk van ons, want aan de kennis van Uw wegen hebben wij geen lust. Wat is de Almachtige, dat wij Hem dienen zouden? En wat baat zullen wij hebben, dat wij Hem aanlopen zouden?’ (Job 21:14-15). Mensen die zo spreken, zijn goddeloos. Ze hebben God niet graag in de nabijheid, en zij zijn niet graag dicht bij God. De gedachten aan God zijn voor hen ál te schrikbarend. Als ze eraan denken dat God

alomtegenwoordig is, is dat voor hen veel te lastig. Ze denken er ook niet graag aan dat God alwetend is. Ze dienen God niet graag. Zoals het voor Gods kinderen een lust is om Hem te dienen, zo is het voor hen een last. Ja, voor een zondaar is het dienen van God de zwaarste van alle lasten (zie Jer. 23:38); dan kwellen ze hun ziel. Mensen gaan niet graag in de rouw; en als een zondaar God moet dienen, is het voor hem alsof hij in de rouw gaat. Dat zijn voor hem de droefgeestigste uren onder de zon. Het besef dat er een God is, valt hem veel te zwaar; hij wilde wel dat God dat besef uit zijn hart wegnam. God twist met de zondaar, omdat hij de ware kennis van God mist (Hosea 4:1). God zegt dat Hij Zich met vlammend vuur zal wreken op hen die God niet kennen (2 Thess. 1:8). God zegt ook dat een ziel zonder wetenschap niet goed is (Spr. 19:2). Dit alles is echter niet voldoende, want al moest hij ervoor naar de hel, een zondaar wil niets van God weten. Het is hem zelfs teveel dat er één vroom mens in de wereld is. Als hij in staat was hem te laten verdwijnen, zou hij het doen. Zondaren zijn net als Achab en Izebel – als ze er de macht toe hadden, zouden vrome

mensen als Elia moeten klagen: ‘Ik ben maar alleen overgebleven, en nog zoeken zij mijn ziel om die weg te nemen’ (vgl. 1 Kon. 19:14). Een zondaar is net als Haman – het was hem veel te min om alleen aan Mordechai de hand te slaan, nee, hij wilde het hele volk van de Joden aan de dood overgeven, mannen en vrouwen, kinderen en zuigelingen (Esther 3:13). Een zondaar ziet niemand minder graag dan godvrezende mensen. Hij kan hen die God oprecht vrezen niet zien of luchten; en de reden daarvoor is nu juist dat ze God vrezen. Ik haat hen, zegt hij. Ja, mensen zoals hij zijn als Jehu. Die zei tegen de Baälpriesters: Kijk goed of er onder u niet nog een profeet des Heeren is (vgl. 2 Kon. 10:23). Jehu zei dat om die profeet te redden, maar bij hen is het andersom. De tekst in Psalm 139:21-22 zouden ze precies omkeren. De vromen zeggen: ‘Zou ik niet haten, HEERE, die U haten, en verdriet hebben in hen die tegen U opstaan? Ik haat hen met volkomen haat, tot vijanden zijn zij mij.’ Maar zij zeggen: ‘Zou ik niet haten die God liefhebben? Ik haat hen met een volkomen haat, tot vijanden zijn zij mij.’ In Johannes 15:19 zegt de Zaligmaker: ‘Indien gij van de wereld

waart, zo zou de wereld het hare liefhebben; doch omdat gij van de wereld niet zijt, maar Ik u uit de wereld heb uitverkoren, daarom haat u de wereld.’ Zo doet nu ook een zondaar – zolang hij in voorspoed leeft, springt hij op deze manier met Gods kinderen om.

Maar... als de zondaar de wind tegen krijgt, wie heeft hij dan het liefst bij zich? Vrome mensen, Gods oprechte kinderen! Als hij na zijn dood in de hel is, om wie schreeuwt hij dan het meest? Om godvrezende mensen! Als er tegenspoed in zijn leven komt, als hij lichamelijk en geestelijk in moeite komt, moet er een David aan het hof komen, en hij moet met zijn snarenspeel de koning opbeuren (1 Sam. 16:17-23). Dan moet de profeet Elia naar de zieke koning Ahazia; dan stuurt hij tot driemaal toe een hoofdman over vijftig om hem op te halen (2 Kon. 1). Dan moet de gezonde koning de zieke profeet Eliza gaan bezoeken (2 Kon. 13:14). ‘Hij weende bij hem en zei: Mijn vader, mijn vader, wagen Israëls en zijn ruiters!’ Hij wilde daarmee zeggen: Gaat u ons nu verlaten, terwijl er zo’n grote nood is? Dan moet de goddeloze Jerobeam, als zijn kind

ziek is, zijn eigen vrouw naar de oude profeet Ahia sturen, om van hem te horen hoe het gaat aflopen (1 Kon. 14). Alle goddelozen willen dan naar hen die God vrezen. De farao ontbiedt Mozes en Aäron en vraagt hun ernstig tot God te bidden (Exodus 9:27-28). Jerobeam strekte zijn hand uit om de profeet te laten grijpen, maar toen die verstijfde zodat hij ze niet meer tot zich kon trekken, smeekte hij: ‘Bid toch ernstig voor mij, opdat mijn hand weer tot mij mag komen’ (1 Kon. 13:4-6).

En als dat al zo gaat in dit leven, hoe zal het dan in het sterven zijn? Dan liggen ze op bed en roepen met Bileam: ‘Mijn ziel sterve de dood der oprechten, en mijn uiterste zij gelijk het zijne’ (Num. 23:10). Ze hebben immers wel een indruk van wat er in Psalm 37:37 staat: ‘Let op de vrome, en zie naar de oprechte, want het einde van die man zal vrede zijn.’ En als dat zo gaat in leven en in sterven, bedenk dan eens hoe zij het na hun dood in de hel zullen hebben. Dan kan de zondaar zich niet meer met mooie woorden verontschuldigen, en heeft hij geen mens meer om te kunnen vleien.

Dan gaan ze aan het geluk van Gods kinderen denken en krijgen oog voor hun eigen ongeluk. Daar zullen ze – maar zonder resultaat – schreeuwen: ‘Ach, vrome, help me toch als u dat kunt.’ Ze liggen daar te schreeuwen om de hulp van de armste vrome die ze ooit gekend hebben, al was het van de arme bedelaar Lazarus. ‘Ik vraag maar om een arme slaaf, en hoe weinig hij ook kan, laat hij mij toch een beetje verkwikken.’

Geliefden, het gaat hier niet om mensenwoorden, maar het is Gods eigen Woord. We zijn bezig met een geschiedenis, die schrik aanjaagt maar toch ook liefelijk is. Zo kwam het in wat we predikten aan de orde. We hebben een vrome op zijn ziekbed gezien, maar ook een goddeloze. We hebben gezien hoe een vrome van zijn ziekte herstelde, maar ook een goddeloze. Toen hebben we gezegd dat we ook zouden preken over een vrome op zijn sterfbed, en eveneens over een goddeloze. Daarvoor hebben we nu deze stof gekozen, waar u deze beide mensen tegenkomt. Het tekstverband gaan we nu niet aantonen, want dat hebben we al dikwijls genoeg gedaan; dus daar houden we u niet mee op.

Wat maakt God toch een onderscheid in het leven, in de dood, en ook na de dood! In het leven... ach, je zou kunnen zeggen: Wat een gelukkige rijke! Hij kan alle dagen plezierig leven, mooi en zelfs weelderig gekleed gaan met purper en fijn linnen. Hij kan middag- en avondmaaltijden houden waarop het steeds feest lijkt te zijn... Ja, zo zou je het zeggen als je alleen maar een natuurlijk mens bent.

En dan ligt daar ook een arme Lazarus, die bijna geen kleren aan zijn lijf heeft. Hij ligt daar ziek, voor de deur of de poort van het huis waarin de rijke woont. Misschien ligt hij op een bos stro, maar hij is ziek; hij heeft veel pijn en zit onder de zweren. Daar bedelt hij bij al degenen die door de poort van die overdadig levende rijke in- en uitgaan. Hij vraagt of ze hem willen geven wat ze van de vloer opvegen of wat ze op straat zouden gooien. Hij vraagt om de kruimeltjes die van de tafel vallen. Uit dat alles kan hij nog genoeg halen om daardoor in leven te blijven. Maar hij vindt gesloten harten, gesloten oren en gesloten handen. Dat blijkt wel, want God laat zien dat het medelijden van de honden groter is

dan dat van de mensen. Daar komen de honden met hun zachte tong die genezend werkt. Die honden hebben geen afschuw van de ellendige omstandigheden en de zweren van de man; nee, ze likken de wonden, en zo wassen en zuiveren ze die.

De man wordt echter zieker en zieker, de zweren tasten het hele lichaam aan, en de koorts tast ook zijn hart aan. De krachten van de man vervallen helemaal. Hij sterft, en de dood maakt een einde aan al zijn pijn en verdriet. Men is wellicht verlegen met de vraag wat er nu met dat lichaam moet gebeuren. De man had in zijn leven niets waarop hij het hoofd kon neerleggen, en zo kon hij ook moeilijk een bescheiden graf krijgen. Misschien begroeven ze hem om dat walgelijke lichaam een paar voet onder de grond te krijgen, zodat hij de lucht niet verder zou verontreinigen. Daar wordt verder niets van vermeld. Maar wat meldt God? Hij had andere dragers dan de rijke, want de engelen komen – zij dragen zijn ziel en brengen die voor de troon van God, in de schoot van Abraham. Dan geniet hij van dezelfde genadegoederen, de heerlijkheid en de blijdschap waarvan ook Abraham genoot. Dat is het geluk

van deze man; daar is hij boven al het aardse verdriet.

Maar hoe ging het verder met de rijke man? Leefde hij nog lang? Nee, God bezoekt hem met een ziekte. Hij verliest zijn krachten; de artsen gaan het opgeven, want er is geen doen aan. De ziekte is heel gevaarlijk; de dood komt, en zo wordt hij afgesneden uit het land van de levenden. ‘En de rijke stierf ook.’ Daar valt de boom, en zijn val is groot. Hij ligt neergeveld, hij geeft nog een snik en zijn ziel verlaat het lichaam. Zijn leven was vol statie en zo zal ook zijn lichaam een begrafenis krijgen met veel uiterlijk vertoon. Maar wat weet deze man daar nog van? Kan het hem genoeg geven? Nee, het zegt hem niets; en als hij geleefd had, zou hij graag al zijn bezittingen gegeven hebben om aan de poort van zijn eigen huis te liggen – in dezelfde toestand als waarin Lazarus lag en waarin hij hem had zien liggen. Maar dat kon niet meer gebeuren!

Zijn lichaam werd luisterrijk begraven, maar zijn ziel werd ook begraven – in de hel, en daar moest ze eeuwig blijven leven. Daar, in de hel,

heft hij zijn ogen op, in die afschrikwekkende plaats. De gedachte dat er een hel is, kunt u maar niet vergeten, en elke keer als u daaraan denkt, kan er alleen maar grote schrik zijn. In die plaats is de rijke ‘in de pijn’ – en wat doet hij daar? Hij schreeuwt het uit, hij roept en klaagt, en beeldt zich in, zoveel hij kan. ‘Hij riep en zeide: Vader Abraham, ontferm u mijner, en zend Lazarus, dat hij het uiterste van zijn vinger in het water dope, en mijn tong verkoele, want ik lijd smarten in deze vlam.’

We hebben u dit 24e vers voorgelezen. Daar begint de man te spreken die verdoemd is in de hel. Daar kunt u zien hoe de ellendigen in hun gedachten een nog zwaarder oordeel verwachten. In hun zuchten en geklaag verbeeldten ze zich mensen te zien die ze gekend hebben. Wat doen ze dan? Wel, ze zoeken medelijden. Deze man riep: ‘Vader Abraham, ontferm u over mij, ontferm u over uw nageslacht, en stuur Lazarus om met de top van zijn vinger het water aan te raken en mijn tong te verkoelen, want ik lijd smarten in deze vlam.’

Hier vinden we vijf gedachten:

1. Zijn geschreeuw en geroep: ‘Hij riep en zeide.’
2. De inhoud van zijn uitgeschreeuwde vraag: ‘Vader Abraham, ontferm u mijner!’
3. Het teken dat hij wilde hebben van zijn verhooring: ‘Zend Lazarus, dat hij het uiterste van zijn vinger in het water dope, en mijn tong verkoele.’
4. De aandrang die hij uitoefende, de nood die hem dreef: Ik ben in verschrikkelijke omstandigheden, ‘ik lijd smarten in deze vlam.’
5. Hoe terecht het was wat Christus in vers 9 van dit hoofdstuk zegt: ‘Maak uzelf vrienden uit de onrechtvaardige Mammon.’ Daar dringt Christus erop aan dat men tijdig milddadig is, opdat de armen zich niet tegen hem zullen keren tijdens hun leven en in de eeuwigheid. Ze zullen Gods kinderen namelijk graag te vriend hebben op hun sterfbed en in de eeuwigheid. Welnu, geef hun dan wat ze in dit leven nodig hebben.

1.

De rijke man riep. De ziel kan roepen; dat kan ze terwijl ze nog in het lichaam is, ook al spreekt ze niet met de mond. Ja, ook zonder mond kan de ziel het op een schreeuwen zetten; ze kan haar ontroering laten blijken zonder te spreken. De profeet sprak eenmaal: ‘O, mijn ingewand, mijn ingewand, ... mijn hart maakt getier in mij, ik kan niet zwijgen; want gij, mijn ziel, hoort het geluid der bazuin en het krijgsgeschrei’ (Jer. 4:19). De ziel van Mozes schreeuwde zo dat de Heere vroeg: ‘Wat roept gij tot Mij?’ (Exodus 14:15). Zo is het in de hel ook. De rijke man riep, zijn ziel schreeuwde het uit. Wat betekent dat roepen in de hel?

a. Het geeft de grote nood aan waarin de man gekomen is. De zeelieden die in grote nood waren, riepen en schreeuwden tot God (Jona 1:5). Zo geeft ook het roepen in de hel te kennen dat men in grote nood is.

b. Het laat ook zien hoe groot de angst en de benauwdheid is waarin hij zich bevindt. Jeremia riep uit: ‘O, mijn ingewand, mijn ingewand, o wanden mijns harten, ik heb barenswee!’ ‘Het is mij zeer bang’, zei David tegen de profeet Gad (2

Sam. 24:14). Zo zal er in de hel een toppunt van angst en vrees zijn.

c. Het geeft nog meer aan, namelijk dat de helper heel ver weg is. ‘Uw ongerechtigheden maken een scheiding tussen u en tussen uw God, en uw zonden verbergen het aangezicht van u, dat Hij niet hoort’ (Jesaja 59:2). ‘Wee hen, als Ik van hen zal geweken zijn’ (Hosea 9:12). O God, hoe zal het in de hel zijn? Wat zei Saul in zijn benauwdheid? ‘God is van mij geweken, en antwoordt mij niet meer’ (1 Sam. 28:15). Zo is het in de hel. Daar schreeuwen ze het uit: ‘God is van mij geweken en er is een grote kloof tussen God en mij!’

d. Het betekent ook dat degene die kan helpen, zich houdt alsof hij doof is; hij antwoordt niet. In Spreuken 1 zegt God: ‘Omdat Ik geroepen heb, en u geweigerd hebt; Mijn hand uitgestrekt heb, en er niemand was die opmerkte, zo zult u roepen, maar Ik zal niet antwoorden’ (vgl. vs. 24 en 28). Dan zal God met hun geroep spotten zoals Elia met de Baälpriesters deed. ‘Roep met luider stem tot uw god’, zei hij (1 Kon. 18:27). Zo zal God ook spreken: ‘Roep nu maar heel luid!’ Maar er is een wolk tussen God en de

zondaar, waardoor het gebed verhinderd wordt, zodat het niet tot God kan komen.

e. Het geeft ook aan hoe ontzaglijk groot het verdriet is – ze zullen daar in de ergste droefheid zijn. Toen de Zaligmaker in helse benauwdheid was, riep Hij uit: ‘Mijn ziel is geheel bedroefd tot de dood toe’ (Matth. 26:38). Als iemand overstelpt wordt door verdriet, schreeuwt hij het uit. Toen Mordechai de moordplakaten gelezen had, ging hij langs de straten; hij schreeuwde het uit met een groot en bitter geroep (Esther 4:1), door droefheid overmand.

f. Het geeft ten slotte aan dat de zondaar in de hel bij dat laatste en eeuwige roepen zijn uiterste krachten zal aanwenden om zijn wanhoop te laten merken. In Openb. 6:16 schreeuwen de mensen tot de bergen en steenrotsen: ‘Val op ons en verberg ons van het aangezicht van Hem, Die op de troon zit, en van de toorn van het Lam.’ Door dat geroep laten ze het uiterste van hun wanhoop blijken.

De rijke man riep dus, maar het was eerder het brommen van een beer dan een roepen. ‘Wij brommen allen zoals de beren’ (Jesaja 59:11).

Het was eerder het brullen van een leeuw, zo brulde hij het uit. Het was als het schreeuwen van de draken; hij maakte een geluid als de nachtuilen, als de roerdompen in de woestijn. Evenwel was het een roepen, een spreken met gebruik van ordelijke taal waarbij het ene woord op het andere volgt, een duidelijke en verstaanbare taal. Niet een binnensmonds mompelen, zoals Davids hovelingen eens deden. Niet de taal van de engelen – waarover Paulus spreekt in 2 Korinthe 12:1-10; die kan hier op aarde niet gesproken worden. Wij kunnen de taal der verdoemden beter spreken dan die heerlijke taal die Paulus gehoord had toen hij was opgetrokken tot in de derde hemel. Waarom beheersen wij die taal niet? Omdat ze boven ons bevattingsvermogen uitgaat en als het ware tegen onze natuur is. Het is zo'n heerlijke taal! Maar die helse taal, ja, daar hebben we indrukken van, die is ons zo eigen. Ieder van ons kent die taal wel; die kunnen we beter spreken. Welnu, daar ligt de rijke man en hij schreeuwt, zoals de roomsen doen, om een tussenpersoon.

2.

Mogen we u een ogenblik meenemen tot aan de gloeiende deur van de hel? En wilt u in gedachten met ons mee naar binnengaan en er een ogenblik staan om de toestand van een verdoemde te zien en te horen wat hij zegt? Of u er nu één hoort spreken of duizenden van hen die onder de middelen van de genade geleefd hebben, dat maakt niet uit. Hun woorden zullen heel anders zijn dan die van de heidenen en hen die nooit van het geloof gehoord hebben. Wilt u in die brandende plaats met ons in gedachten een ogenblik stilstaan? Wat zegt de rijke man? Durft hij zich tot God te wenden? Nee, hij doet daar wat de roomsen hier doen – zij gaan naar de een of andere heilige, ze gaan naar Petrus of een andere heilige van wie ze denken dat hij de belangrijkste is. Wat doet deze man? Hij roept een Abraham en een Lazarus in gedachten. Hij zegt: ‘Naar God durf ik niet te gaan.’ Maar Abraham was een belangrijke man; over hem had hij wel in Gods Woord gelezen of kunnen lezen dat hij een man was die met kracht door God geroepen was. Een man met veel genade, sterke hoop, groot geloof en krachtige liefde. Hij

was een zo vooraanstaande man dat zijn gelijke in de Bijbel nauwelijks gevonden wordt; een man die nu groot is in heerlijkheid.

Hij verbeeldt zich tot Abraham te kunnen spreken, en zegt: ‘Abraham, u bent mijn vader, ik ben een Jood van geboorte, op de achtste dag besneden, en belijd dezelfde godsdienst.’ Daar pochten de Joodse vadersen altijd erg op door te zeggen: ‘Wij hebben Abraham tot een vader’ (Matth. 3:9). Wat bedoelden ze daarmee? Daar wilden ze mee aangeven: wij zijn zonder erfzonde, God is onze Vader, God maakt in onze straten Zijn Woord bekend, wij hebben het Woord van God. Of ze nu zeiden: ‘God is onze Vader’ of: ‘Abraham is onze vader’, dat was voor hen hetzelfde. Ze wilden ermee zeggen: ons komt de belofte toe, wij alleen zijn Gods volk en dat zullen we eeuwig blijven, wij kunnen en mogen niet verloren gaan. Deze misleidende theologie ging ervan uit dat geheel Israël een plekje in de hemel zou hebben. Ja, ze dachten dat vader Abraham aan de deur van de hel zou staan om die te sluiten, zodat er geen enkele Israëliet zou binnen kunnen gaan. Heere, wat is het een droeve zaak als predikers een verkeerde

grondslag leggen en als het volk zich daardoor laat leiden. Dat hadden ze gedaan, maar toen lieten al de pleisters van loze kalk hem in de steek.

‘Wel, vader Abraham’, zegt hij, ‘nu ik hier ben, wil ik u toch eens aanspreken, vader, ik ben immers uw kind. Ach, ontferm u dan over mij.’ Misschien had hij zich in zijn leven weinig van Abraham aangetrokken; misschien zei hij toen wel spottend: ‘Abraham weet van ons niet.’ Maar nu zegt hij in alle ernst: ‘Weet u niet, vader, in wat voor ellendige toestand ik gekomen ben? Hoe kunt u het over uw hart krijgen om mij niet te helpen?’ Ja, in de hel zullen kinderen tot hun ouders spreken van wie zij weten dat ze godvrezend waren en nu in de hemel zijn. Het is net als bij een kind dat in een vreemd land is – die beeldt zich soms ook in dat hij tot zijn ouders spreekt. Dat deed de verloren zoon; hij zei: ‘Ik zal opstaan en tot mijn vader gaan, en ik zal tot hem zeggen: Vader, ik heb gezondigd tegen de hemel en voor u’ (Lukas 15:18). U kunt zich indenken hoe Jozef in Egypte zijn vader steeds voor ogen had. Zodra hij in de gelegenheid was, vroeg hij aan zijn broers: ‘Is het wel met

uw vader, de oude, waarvan gij zeide? Leeft hij nog?’ (Gen. 43:27) Zo gaat het in de hel ook. Het is net als met iemand die in een voor hem onbekende stad voor de rechtbank staat; dan zegt hij: ‘O, als mijn ouders dit eens wisten...’ En zo iemand spreekt in gedachten zijn ouders dan weleens aan. Zo gaat het ook met de verdoemden die vrome ouders hebben. Ze beelden zich soms in alsof ze naast hen stonden. ‘Ik zal mijn hart eens uitstorten’, zeggen ze, al weten ze dat het tevergeefs zal zijn. Het is net als bij iemand in de gevangenis. Die verbeeldt zich soms ook dat hij tegen zijn ouders aan het praten is. Hij weet wel dat het hem niet zal helpen, maar omdat hij overspoeld wordt door droefheid moet hij wat zeggen, al zou hij tegen een muur moeten praten.

‘Wel, vader Abraham’, zegt de man. En wat wil hij hebben? ‘Ach, ontferm u over mij.’ Wat houdt dat in?

a. In de eerste plaats voelt hij zich in de grootst mogelijke ellende. Is er een pijn die even erg is als de mijne? ‘Trekt u het zich niet aan?’ zullen kinderen tegen hun ouders in de hemel zeggen, ‘mijn ellende is even eindeloos als de zee.’

- b. Hij denkt ook dat zijn voorgeslacht er wel van weet – zij weten wel wat hij ondervindt.
- c. Hij is vervolgens van mening dat godvrezende mensen hem wel kunnen helpen. Zij mogen immers tot God gaan. Als zij een goed woord voor hem doen daar voor de troon, heeft hij er nog wel moed op dat God hem nog wel wil helpen.
- d. Hij zegt in zichzelf tegen zijn ouders: ‘Toen ik op aarde was, hilde u als ik hilde. Als ik me niet goed voelde, kon u al niet eten en drinken. En nu ben ik zó in de ellende dat het met toen niet is te vergelijken. Trekt u het zich dan nu niet aan? Bent u dan een onbarmhartige vader en moeder geworden?’
- e. En ten slotte zegt hij ook: ‘Het is toch zo dat een vader geen steen aan zijn kind geeft als het hem om een stuk brood vraagt – een vader helpt toch altijd?’ Ja, zo is het in dit leven, maar dat geldt niet in de hel.

3.

Waar was de rijke man nu mee te helpen? Met iets heel gerings, van net zo weinig betekenis als Lazarus, die aan zijn poort lag toen hij nog

leefde. Hij zegt: ‘Zend Lazarus om het uiterste van zijn vinger in het water te dopen en mijn tong te verkoelen.’ Die Lazarus, wilde hij zeggen, is niet in de hel. Als ik hem weinig of niets gaf, dan zuchtte hij, en leek het wel of hij nog medelijden met mij had, omdat ik ondanks de zegeningen van God geen genade kende. Ik heb hem niet goed bedeed terwijl ik in overvloed leefde, maar hij is nu in een andere overvloed dan waarin ik toen was – in een overvloed van hemelse goederen, van hemelse blijdschap en heerlijkheid. Die arme man had dikwijls nog medelijden met mij, en daarom: stuur die Lazarus als een eenvoudige boodschapper, hij zal wel willen gaan. Houd hem niet langer vast in uw schoot, laat hem eens naar mij toekomen... En wat dan? Laat hij het uiterste van zijn vinger in het water dopen, zodat hij een moedeloze en uitgeputte man een beetje kan verkwikken en mijn tong wat verkoeling kan geven. Ik ben uitgeput, net als iemand met hevige koorts die niet slikken kan vanwege zijn droge mond. Deze dingen moeten we niet letterlijk opvatten – er was geen tong en geen vinger, zoals die er na de opstanding zullen zijn. Daar ligt hij, met die

verschrikkelijke verwachting voor ogen, nu nog op te wachten. U moet het dus als beeldspraak opvatten – het is net als bij een mens die zijn speeksel niet langer kan doorslikken. Die vraagt dan ook om een druppel water, ja, het meest geringe kan dan al verkwikken. Dan is het zoals de Kananese vrouw deed; die vroeg om wat een hondje kreeg. Maar... zij deed dat in dit leven, op tijd; de rijke man doet dat echter niet op tijd, en krijgt het dan ook niet, evenmin als de dwaze maagden in Mattheüs 25. Toen de deur gesloten was, riepen ze om hulp; maar de tijd was voorbij, zelfs voor het geringste blijk van medelijden van de meest eenvoudige persoon. Gods kinderen zijn in de rust, en die komen daar niet meer uit om tot een zondaar een moedgevend woord te spreken. ‘God laat Zich niet bespotten, want wat de mens zaait, dat zal hij ook maaien’ (Galaten 6:7). Als iemand onbarmhartig is geweest tijdens zijn leven, zal hij ook onbarmhartigheid terugkrijgen.

4.

Wat bewoog hem om zo te roepen? Ach, dat is verschrikkelijk. ‘Ik ben in de vlam’, zei hij. Dat

is een natuurlijke vlam, dat is ook een goddelijke vlam, en het is ten slotte een geestelijke vlam die zijn ziel pijnigt. O, wat is het vreselijk in de hel!

a. U zult zeggen: ‘Een natuurlijke vlam?’ Ja, want hij lag daar om de dag van de opstanding der doden te verwachten. Dat wordt toch niet onmogelijk geacht? God kon Jona door de zon zó steken dat hij uitgeput is, Hij kon de jonge mannen doen wandelen in het vuur, Hij kon de braambos doen branden zonder dat ze verteerd werd. Kunnen we dan nog denken dat de opstanding niet mogelijk is? Hij ligt daar in de verwachting van een lichamelijke opstanding.

b. Wat houdt die goddelijke vlam, dat goddelijke vuur in? Dat is het vuur van Gods toorn – een vuur dat niet uitgeblust kan worden (Mark. 9:43-48). Lees het thuis eens na; daarin zult u opzienbarende dingen lezen! Hij ligt dus in het vuur van Gods toorn. ‘Wie is er onder ons, die bij een verterend vuur wonen kan? Wie is er onder ons, die bij een eeuwige gloed wonen kan?’ (Jes. 33:14 en Hebr. 12:29) Het misnoegen van God is als een vuur. Zijn grimmigheid vaart uit als een vuur (Jer. 4:4); er is een vuur aangestoken in Zijn toorn (Jer. 15:14). ‘Wie kent de sterkte van Uw

toorn en Uw vervolgenheid, naardat Gij te vrezen zijt?’ (Ps. 90:11). Toen de Heere Jezus was onder de schuld van de uitverkorenen en onder de toorn van Zijn Vader, was de gloed van die toorn zó hevig dat Zijn zweet werd als grote druppels bloed, die op de aarde afliepen (Luk. 22:44).

c. Hij lag daar ook in een geestelijke vlam, in een vuur van gepieker en getob. Zijn hart werd heet in zijn binnenste (Ps. 39:4). De Emmaüsgangers zeiden tegen elkaar: ‘Was ons hart niet brandende in ons, toen Hij tot ons sprak op de weg?’ (Luk. 24:32). Als u iets op uw hart hebt, brandt het immers van binnen – dat kent u toch ook? Dat kan zo’n gloed geven dat de wereld te klein voor u is. Kaïn was in die gemoedsgesteldheid, en heel de wereld was hem te eng (Gen. 4). Koning Saul kende de hitte van die gloed, en heel zijn koninkrijk kon hem niet helpen. En toen Judas die vlam in zijn hart voelde, smeed hij het geld weg en hing zich op (Matth. 27:5).

d. U moet er niet mee spotten, want ook u kunt in die strikken vastgebonden zitten. Zit hier wel iemand die ze nooit gevoeld heeft?

Nu de man daar ligt, kan hij daar dan wel zijn zonder pijn te lijden? Nee, zijn lijden was heel erg. Hij zei: ‘Ik lijd smarten in deze vlam.’ Hij die tot aan zijn dood toe niet wist van pijn, moet nu lijden – al het geluk van vroeger breekt hem nu op. Hij leed, en dat was hevig. Het waren pijnen als van iemand die een besnijdenis heeft ondergaan, pijnen als van een barendende vrouw die een eerste kind ter wereld brengt, pijnen als van iemand die andere goden navolgt. Ja, dit alles geeft er maar een flauwe indruk van. Het zijn de zwaarste pijnen waarvan het Woord spreekt. O Heere, wat een smart, wat een pijn zal een zondaar kennen!

- a. Er is pijn als men denkt aan zijn land, zijn huis, zijn bezittingen en zijn goede afkomst.
- b. Er is pijn omdat niemand medelijden met hen zal hebben. Het viel Job heel zwaar om gedurende een bepaalde tijd zo weinig medelijden te ondervinden. Maar in de hel zal God geen medelijden hebben, en evenmin een engel of enig ander schepsel.
- c. Er zijn pijnen omdat de duivel hen hard en wreed aanpakt. Als hier op aarde een scherprechter tegen een veroordeelde zegt dat

hij zacht met hem zal handelen, voelt dat als een opluchting. Maar deze executeur zal er geen enkele zachtzinnigheid op na houden. Met al zijn listen heeft hij hen hier op aarde verleid, maar in de hel zal hij zich van zijn andere kant laten zien en hen voor eeuwig onderdrukken.

d. Die pijnen zullen er dag in dag uit zijn, ze gaan dag en nacht door en zullen nooit ophouden. Er zal geen vergeving van zonden zijn en ook zal men niet ophouden met zondigen; en zo zal ook de pijn niet ophouden.

e. Men hoeft nu niet tegen hen te zeggen: ‘Gij weet niet dat gij zijt ellendig, en jammerlijk, en arm, en blind, en naakt’ (Openb. 3:17), maar daar zullen ze de werkelijkheid ervan ondervinden en de pijn ervaren.

f. Er zal een hevige pijn in hun wilsleven zijn, want zij zullen niet willen zondigen, en toch gaan ze als een duivel tekeer om te zondigen.

g. Er zal pijn in hun herinnering zijn, want ze moeten er steeds aan denken wie ze geweest zijn en wat er allemaal in hun leven is gebeurd.

h. Er zal pijn in hun geweten zijn, want dat zal zeggen: ‘Nu is het uw tijd. Op aarde hebt u zich door mij niet laten gezegen, maar nu zal ik u

eeuwig aanklagen.’

i. Het zal pijn doen als u daar ligt in de verwachting dat uw ziel nog met uw lichaam moet worden verenigd. Dan zal dat lichaam zijn in het gezelschap van woedende duivels en andere verdoemden. Daar zal de oven voor u zeventigmaal heter zijn dan voor anderen. Zij die onder het Woord geweest zijn, zullen het veel kwader hebben dan de inwoners van Ninevé. En wat het allemaal nog verschrikkelijker maakt, is dat het voor eeuwig zal zijn. God zal zeggen: ‘Als u er duizend jaar geweest bent, reken er dan mee dat u er nog duizenden jaren zult zijn. Er zal nooit vermindering van pijn zijn, en er zal nooit hoop zijn op een goede uitkomst. Als een vogeltje elk jaar een zandkorrel van de duinen weghaalt, kan er nog een einde in zicht zijn, maar in de hel is er geen hoop meer. Zondaar, u kunt dan hier de zonde wel doen, maar die heeft zulke eeuwige smarten tot gevolg.

5.

Dan komt de Heere en zegt: ‘Maak uzelf vrienden uit de onrechtvaardige Mammon.’ Dat moet u doen terwijl u nog op deze wereld bent.

Doe goed aan de armen die God vrezen, opdat zij bij uw sterfbed zullen staan en goed van u spreken, evenals ze deden bij Dorkas. Laat het de armen mogen gaan als de weduwen en wezen in de tijd van Job. Hun lichamen zegenden hem als het ware, toen ze door hem aangekleed werden. Hoe goed zou het voor de rijke man geweest zijn als hij eraan gedacht had om aan Gods kinderen goed te doen. In Mattheüs 25:44 vroegen de goddelozen: ‘Heere, wanneer hebben wij hen zo gezien?’ De Heere antwoordde daarop: ‘Voor zoveel gij dit een van deze minsten niet gedaan hebt, zo hebt gij het Mij ook niet gedaan.’

Dit zijn de vijf zaken die we aan de orde wilden stellen. Nu nog een woord tot toepassing.

Toepassing

Lieve God, wat een grote verandering moet een mens toch ondergaan! Gods kinderen zijn soms geneigd om te zeggen: ‘Ik ben zo jaloers op die groene inlandse boom!’ (Ps. 37:35). Ze zouden God wel willen aanklagen en willen zeggen: ‘Heb ik God dan tevergeefs gediend?’ (Psalm 73 en Jer. 12:1-3). Ach mensen, wacht even, houd op met

die jaloersheid. Wilt u soms in hun lot delen? U zult al heel spoedig moeten zeggen: ‘O Heere, ik ben beschaamd, ik dacht dat er werkelijk iets goeds was in wat U hun gaf, maar ik wil liever een veracht kind van God zijn dan een goddeloze in al zijn weelde en voorspoed.’ Ja, dan zult u zeggen: ‘Geef die geschenken maar aan een ander!’ Als het over de keuze van Mozes gaat, leest u nooit dat hij het deel van de farao wilde hebben; nee, hij onderging liever de verdrukking samen met Gods volk. We lezen nergens dat de keuze van Demas ook maar één kind van God blij gemaakt heeft. We lezen niet dat David, deze oprechte en godvrezende man, net zo bad als de mensen van de wereld. Nee, hij bad: ‘Verhef Gij over ons het licht van Uw aanschijn, o HEERE’ (Ps. 4:7). En ook zegt hij: ‘Ik koos liever aan de dorpel in het huis mijns Gods te wezen dan lang te wonen in de tenten der goddeloosheid’ (Ps. 84:11). Gods kinderen willen toch graag met Habakuk zeggen: ‘Heere, ook al is er geen rund in de stal, als U mijn Deel bent, zal ik van vreugde opspringen. Ik zal mij verheugen in de God van mijn heil’ (vgl. Hab. 3:17 en 18). O, allen die goddeloos en zorgeloos bent, waarom veracht u

hen die God vrezen? En kinderen van God, wees tevreden met uw deel in dit leven, en dank God dat Hij u niet teveel wereldse bezittingen geeft, want het pak van de weelde is lastig te dragen. O zondaar, wat ziet het er afschuwelijk voor u uit! Nu bent u vrolijk, maar wat zal er een omkeer komen. Als u niet veranderd wordt door Gods Geest, wat zult u dan veranderd worden door Zijn oordelen! Gods kinderen – ja, zij waren uw knechten die u altijd dienden, ook als u zich dat niet bewust was – hadden niets om hun hoofd op neer te leggen. Maar als knechten de Heere gevreesd hebben en hun heren niet, dan zullen de knechten bij de Heere van alle heren mogen zijn, terwijl hun heren op aarde aan handen en voeten gebonden in de hel geworpen worden. Een bedelaar die God vreest, zal naar God gaan, terwijl de rijken in de hel zijn. Die godvrezende armen zullen in de hemel zijn en de eeuwige zaligheid genieten. Dan zullen de aardse heren wensen dat ze in de toestand waren van hun vroegere knechten, en de rijke zou graag de plaats van de vrome bedelaar innemen. Een man als de farao zal wensen: ‘O God, was ik toch een Mozes geweest, die ik aan mijn hof niet kon

dulden!’ En een Izebel zal zeggen: ‘Ach, was ik een Elia geweest en een Micha!’ En een man als Saul: ‘O, was ik toch een David geweest, die ik met mijn speer aan de wand wilde spietsen.’ Een Judas: ‘Was ik maar een Petrus geweest.’ Een Ahasveros en een Haman zullen graag een Mordechai zijn, en een Pilatus zal zeggen: ‘Was ik die ene moordenaar maar geweest die aan het kruis nog genade ontving.’

Als u over deze dingen wilt lezen, raden we u aan iets te lezen uit de apocriefe boeken. We bevelen u die boeken natuurlijk pas aan als u eerst de voorrede – die heel ter zake is – gelezen hebt. Welnu, als u thuisgekomen bent, moet u het vijfde hoofdstuk uit het Boek der Wijsheid nog eens lezen, een samenspraak over de verloren toestand van de goddelozen tegenover de situatie van hen die God vrezen. Daar zullen de rechtvaardigen met grote vrijmoedigheid staan tegenover hen die hen vroeger verdrukten. De goddelozen zullen dan zeggen: ‘Wij dwazen, wij vonden hun leven krankzinnig, we lachten hen uit en maakten hen door middel van spreekwoorden belachelijk. Maar nu zijn wij ontsteld over hun zaligheid die we helemaal

niet verwacht hadden. En nu zuchten wij terwijl we meenden dat zij niet meer dan zotten waren die wel op een verachtelijke manier aan hun einde zouden komen. Maar kijk nu eens, zij horen nu bij de heiligen en worden gerekend tot de kinderen van God!’ Dan zullen ze ook zeggen: ‘Wat heeft de rijkdom ons gebracht? Wat heeft ons pronken daarmee opgeleverd? Onze hoogmoed heeft ons verleid, en nu is het allemaal weg! Het is weg zoals een schip snel wegvaart en zoals een pijl door de lucht vliegt. Je ziet ze niet meer.’ Ik herhaal: lees dat vijfde hoofdstuk uit het Boek der Wijsheid, daar zult u hen op deze manier met elkaar horen spreken.

Zondaar, wat komt het u duur te staan! U hebt dertig, veertig, vijftig, zestig, zeventig of tachtig jaar – de een meer, de ander minder – gezondigd door te vloeken, te liegen, te drinken, te lasteren en kwaad te spreken. Maar nu moet u eeuwig liggen onder de toorn van God. De Indianen en andere primitieve volken geven hun parels weg om ijzer te krijgen, en men verbaast zich over deze dwaasheid. Maar u doet veel dwazer! U verkoopt namelijk uw ziel om de zonden te doen en daardoor voor altijd in een vreselijk

gezelschap te zijn. Is het echt de moeite waard om voor een korte tijd zorgeloos te leven, te eten, te drinken, en te zeggen: ‘Wat heb ik met God te maken’? Is het dat waard, als u het nu moet uitschreeuwen dat u de dag van uw geboorte vervloekt?

Kinderen van God, daar bent u van verlost. De bitterheid van de dood is voor u geweken, al kan ze uw hart nog zo benauwen. Maar nee, dat lot zal u tot in eeuwigheid niet treffen! Jezus is in uw plaats gaan staan, en u hebt zich tot Hem gewend. Voor hen die in Christus Jezus zijn, is er geen verdoemenis (Rom. 8:1). ‘Ja’, zult u zeggen, ‘dat geloof ik – voor wie in Hem is, is er geen verdoemenis, maar ach, was ik maar in Hem! Ik zoek het wel, maar ik weet ook dat het o zo gevaarlijk is om het te missen. Er zijn veel mensen die het zich maar inbeelden, en slechts één van beide is waar: ik ben in Christus of ik ben buiten Hem.’ Ja, het is o zo nodig zichzelf te onderzoeken – wie is in Christus?

- a. Zo iemand heeft helder ingezien dat hij vanuit zichzelf, in zijn eigen natuur, buiten Christus is.
- b. Vervolgens kreeg hij te zien hoe nodig Jezus voor hem was – daardoor gaat hij aan het werk

om Hem te zoeken.

c. Weet u er iets van te vertellen hoe u in Hem kwam? Wanneer, waar en hoe gebeurde dat? U moet daar toch wel iets van afweten.

d. Misschien zegt u dat u niet van een jaar, een dag of een uur weet. Maar weet u dan niets van angst om Hem te missen? Weet u niet wat het is Hem aan te hangen, om Hem te schreeuwen en te roepen? Weet u er dan niet van om Jezus op hoge waarde te schatten? ‘Hieraan kennen wij dat wij in Hem blijven en Hij in ons, omdat Hij ons van Zijn Geest gegeven heeft’ (1 Joh. 4:13).

e. Leeft u naar de Geest en niet naar het vlees? Leeft u zoals God het wil en niet zoals uw oude natuur wil? In Romeinen 8:1 zegt Paulus dat zij in Christus zijn ‘die niet naar het vlees wandelen, maar naar de Geest’.

f. Zoekt u kracht om dóór te breken en van lieverlede méér voor God te leven? Doodt u uw leden die op de aarde zijn? Als u heilig wilt leven, ‘dood dan uw leden die op de aarde zijn’ (Kol. 3:5). ‘Die van Christus zijn, hebben het vlees gekruisigd met de bewegingen en begeerlijkheden’ (Gal. 5:24).

Een zondaar zegt: ‘Ik wilde wel dat ik ook in Hem was!’ Als u dat alleen maar wilt, kunt u in de hel terecht komen. Wat waren er veel mensen die graag in de ark wilden zijn toen de zondvloed kwam. Wat waren er ook velen die uit Sodom weg wilden toen de stad in brand stond. Wat wilden veel Egyptenaren uit de zee komen, toen ze door de vloed overspoeld werden. Maar als uw wens oprecht is, moeten we het omkeren. En dan zegt u: ‘O prediker, zeg me dan toch eens wat ik doen moet!’

a. Wel, erken voor God dat u niets anders dan de hel verdiend hebt. De natuur, uw geweten en de Heilige Schrift zullen u dat wel leren.

b. Belijd voor de Heere uw zonden, en belijd Hem dat het geen zonden uit zwakheid waren, maar dat ze een heerlijk vermaak voor u waren.

c. Val voor de Heere neer, smeed Hem en houd aan. Pleit op het bloed van Christus, op Gods Naam, op Zijn almacht, op Zijn algenoegzaamheid, op Zijn heerlijkheid (Job 9, Psalm 6 en 143).

d. Als u in Christus wilt zijn, vlucht dan naar Hem toe; het is niet buiten hoop. Hij biedt Zichzelf nog aan, Hij overtuigt u dikwijls,

en misschien ook nu nog wel. Laat de schrik des Heeren u bewegen tot het geloof (2 Kor. 5:11). Doe net als de Kananese vrouw die bleef aanhouden; en klem u aan de Heere vast, zoals Jakob deed toen hij zei: 'Ik zal U niet laten gaan, tenzij Gij mij zegent (Gen. 32:26). En zeg dan met Paulus: 'Ik acht ook alle dingen schade te zijn, en acht die drek te zijn, opdat ik Christus moge gewinnen' (Filipp. 3:8).

e. Ten slotte: blijf zo maar liggen voor de Heere, en zeg: 'Als het U behaagt mij de scepter toe te reiken, zal ik U eeuwig liefhebben en dienen. Maar als U Uw aangezicht van mij wilt afwenden, zal dat hard zijn, maar wel rechtvaardig. Heere, ga toch niet in het gericht met mij' (Ps. 143:2).

Als u zo te werk gaat, is de weg gebaad om door Christus tot God te gaan. Als u dit niet wilt, zult u uw ogen in de hel opslaan; en dan zult u daar huilen en brommen als een beer. Ik hoop en bid dat God ieder van ons sparen zal, tot Zijn eer, omwille van Zijn Zoon.

AMEN

Ja, ik wens abonnee te worden op de Reveil-serie.

Naam:

.....

Adres:

.....

Postcode:

.....

Plaats:

.....

Zend ook een proefnummer aan:

Naam:

.....

Adres:

.....

Postcode

.....

Plaats:

.....

.....
(Handtekening)

Deze antwoordkaart in envelop zenden naar: (voldoende frankeren)

Pieters Media bv
Voorstraat 5
4503 BH GROEDE

Uitgave
STICHTING “SMYTEGELT-FONDS”

R_{EVEIL}-SERIE

Voorzitter

Ds. J.A. Kloosterman, Lunteren

Secretariaat

Heereweg 7, 2161 AB Lisse.

Vrije giften en abonnementsgeld
storten op IBAN: NL94 INGB 0000 5814 92
t.n.v. Penningmeester
“Smytegeltfonds”, Putten

Abonnement: € 14,- per jaar (10 ex.)

**Opgave nieuwe abonnees en
adreswijzigingen aan:**

Pieters Media bv,
Voorstraat 5,
4503 BH GROEDE

of per e-mail: reveil@pietersgroede.nl
www.reveilserie.nl